

ГУМАНІЗАЦІЯ І ЩЕ РАЗ ГУМАНІЗАЦІЯ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Стаття присвячена проблемі гуманізації освіти, гуманізації професійної підготовки майбутніх фахівців. Гуманізація розглядається як процес створення умов для самовизначення студентів. Підкреслюється важливість створення у цьому контексті освітнього середовища навчального закладу. Визначено, що на особистісному рівні гуманізація освіти відображається у формуванні гуманістичної спрямованості особистості майбутнього фахівця.

Ключові слова: гуманізація, гуманізація освіти, гуманізація професійної підготовки, гуманістична спрямованість.

Abstract

The article is devoted to the problem of humanization of education, humanization of professional training of future specialists. Humanization is considered to be a process of creating conditions for self-determination of students. The importance of creating an educational environment of an educational institution in this context is emphasized. It is determined that at the personal level, the humanization of education is reflected in the formation of the humanistic orientation of the personality of a future specialist.

Keywords: humanization, humanization of education, humanization of professional training, humanistic orientation

Ні для кого не секрет, що освіта є одним з тих соціальних інститутів, які мають потужний вплив на розвиток суспільства. У зв'язку з цим ніколи не втрачає актуальності проблема підготовки фахівців різних спеціальностей. Актуальності набуває і проблема здатності системи освіти виконувати завдання, які ставить перед ними суспільство, відповідати на його запити.

До числа вкрай важливих завдань, які постають перед системою освіти стає завдання формування загальноєвропейської системи цінностей. Вже певний час наша країна прагне стати частиною європейської спільноти і лише нещодавно вона отримала статус кандидата до вступу в ЄС. Проте для повноцінного прийняття в родину європейських країн необхідно здійснити багато кроків, одним з яких має стати сприйняття суспільством провідних ідей європейського буття. Серед яких ідея гуманізму, гуманізація є однією з найголовніших.

Одним з дієвих провідників означеної ідеї має стати саме інститут освіти. Цілком закономірно, що гуманізація визнана одним з принципів реформування системи освіти. Ще у 1993 році була розроблена Державна національна програма «Освіта» («Україна ХХІ століття»), де визначається, що гуманізація освіти «полягає в утвердженні людини як найвищої соціальної цінності, найповнішому розкритті її здібностей та задоволенні різноманітних освітніх потреб, забезпеченні пріоритетності загальнолюдських цінностей, гармонії стосунків людини і навколишнього середовища, суспільства і природи» [3].

Не оминули увагою проблеми гуманізації і українські вчені, зокрема Г.Балл, О.Барно, І.Бех, Т.Буяльська, С.Гончаренко, Л.Даниленко, І.Зязюн, А.Капська, Ю.Мальований, Н.Ничкало, О.Рудницької, В.Семиченко та ін.

Аналіз теоретичних праць з питань гуманізації освіти (розгляд різних підходів щодо втілення принципу гуманізації у навчально-виховний процес навчальних закладів, визначення умов, за яких реалізація принципу гуманізації освіти стає успішною) дає можливість виділити основні шляхи гуманізації професійної підготовки майбутніх фахівців. Саме гуманізація освіти має стати одним з перспективних шляхів розв'язання проблеми гуманізації професійної діяльності працівників.

Розвиток ідеї гуманізму має досить тривалу історію. Людина завжди прагнула до справедливості, мріяла про щастя. Це знайшло своє відображення в усній народній творчості, літературі, філософських та релігійних концепціях різних народів, починаючи з глибокої давнини. Лише в епоху Ренесансу гуманізм виступає як певна цілісна система поглядів, які утверджують могутність і свободу творчого

людського духу. Подальший розвиток цієї ідеї пов'язаний з діяльністю ідеологів періоду буржуазних революцій, що відбуваються протягом XVII-XVIII та на початку XIX століття.

Як зараз з'ясовується зараз в Україні ренесансно-гуманістичні погляди на роль людини у суспільстві сформувались під впливом відомого ще з княжої доби учення про «самовладдя людини» та відповідних західноєвропейських концепцій тих чи інших мислителів Відродження [4]. Означене є ще одним підтвердженням європейської орієнтації нашої країни, природності гуманістичних традицій для українського суспільства. Разом із тим маємо констатувати і певні ідеологічно-суспільні спотворення, які відбулися за часів минулого. Наслідки тоталітарного, авторитарного минулого проявляються в різних сферах життя і у наш час.

Не заглиблюючись у трансформації цієї гуманізму в історії людства, слід відзначити, що кожна епоха вносила в її розуміння щось нове. Для нас важливо, що принципова її сутність полягає у ставленні до людини як до найвищої цінності.

І якщо на особистісному рівні гуманізація сприяє розвитку особистості як суб'єкта творчої діяльності, то на рівні розвитку суспільства вона детермінована тенденцією до загальної гуманізації людського співтовариства. І саме освіта має виступати могутнім фактором стимулювання цього процесу.

У контексті вищої освіти гуманізацію розглядають як процес створення умов для самовизначення студентів, орієнтацію освітнього процесу на формування особистості у всій багатогранній повноті її інтелектуального, культурного, психологічного розвитку [6].

Науковці [1] підкреслюють багатовимірність поняття «гуманізація вищої освіти», що доводиться наступним тлумаченням - розкриття людиновимірного та орієнтованого на людину потенціалу викладачів та студентів, спрямованого на гуманізацію глобального соціального, соціально-політичного та соціально-культурного середовища.

Зрозуміло, що освітнє середовище ЗВО є складовою соціально-культурного середовища. За визначення М.Братко [2] освітнє являє собою комплекс умов-можливостей та ресурсів (матеріальних, фінансових, особистісних, технологічних, організаційних, репутаційних) для освіти особистості, що склались цілеспрямовано в установі, яка виконує освітні функції щодо надання вищої фахової освіти, забезпечує можливості для загальнокультурного та особистісного розвитку суб'єктів освітнього процесу.

Підкреслимо також і те, що в сучасних швидкозмінних умовах освітнє середовище навчального закладу не є ізольованим від зовнішніх і внутрішніх факторів, їх впливу, які можуть мати як позитивний результат, так і містити загрози, небезпеки та ризики, які можуть сприяти деструктивним змінам у ньому [5]. Відтак освітнє середовище ЗВО відображає і проблеми соціального середовища, проблеми культурного розвитку нашої країни в цілому.

Вважаємо, що на особистісному рівні гуманізація освіти, вищої освіти зокрема, відображається у формуванні гуманістичної спрямованості. З цією метою та враховуючи вплив соціально-культурного та освітнього середовища на формування особистості майбутнього фахівця ми запропонували студентам звернути увагу на певні його елементи. Зокрема на об'єви, які розміщено як в приміщеннях університету, так і на його території. Ми також спрямували увагу студентів на об'єви, що розміщені в ЗМІ та інших місцях, де їх можна зустріти та висловити своє ставлення до них.

У бесідах зі студентами нами було з'ясовано, що переважна частина молоді вважає їх цілком прийнятними і не зважає на заборони, які вони містять разом із погрозами штрафів. Не акцентують увагу студенти і на прояві дискримінації, як вікової, так і гендерної.

Ми також запропонували студентам написати об'яву щодо батьківських зборів. І значна частина майбутніх фахівців зазначає про обов'язковість явки батьків, текст об'яви виявляється формальним, безособовим.

Все це дає підстави говорити про те, що попри втілення ідеї гуманізації в освітній процес ЗВО вже тривалий час проблема гуманізації залишається не вирішеною повною мірою. А це виявлятиметься й у взаємовідносинах його учасників. Для нас важливо, щоб майбутні фахівці почали критично ставитися до усього, що їх оточує, помічати неприйнятні для сучасності прояви минулого. На наше переконання це хоча і невеликий крок, але ж рух до формування гуманістичної спрямованості особистості майбутнього фахівця. Зазвичай такого роду завдання викликають у студентів зацікавленість, активність на заняттях, прагнення висловлювати власні думки, відстоювати позиції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Автомонов П.П. Стратегічний принцип гуманізації вищої освіти і тактика його реалізації. Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки. - 2012. - Вип. 15. - С. 184-189.
2. Братко М.В. Освітнє середовище вищого навчального закладу: пошук стратегій управління. – Педагогічна освіта: теорія і практика : зб. наук. пр./ Київ. університет ім. Бориса Грінченка, 2014. - №22: Психологія. Педагогіка.
3. Державна національна програма «Освіта» («Україна ХХІ століття»). – К.: Райдуга, 1994. – 61 с.
4. Множинська Р.В. Гуманізація українського суспільства в історичній ретроспективі // Процеси гуманізації та гуманітаризації освіти : моногр. / А. В. Сагун, О. П. Кивлюк, М. О. Нестерова та ін. Київ : КНУТД, 2020. С. 65-77.
5. Остапенко Л. М. Освітнє середовище як впливовий чинник успішної самореалізації здобувача освіти. Матеріали Міжвузівської науково-практичної конференції «Формування сучасного освітнього середовища: теорія і практика». Зб. наук. пр. / Редкол.: Н. В. Ільченко (голова) та ін. Ірпінь, 2020. 100 с. С. 13–15.
6. Чистовська І.П. Гуманізація та гуманітаризація навчально-виховного процесу у вищих технічних навчальних закладах. Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка : збірник наукових праць. – 2008. – № 1. – С.191–193.

Дерун Віталіна Гарольдівна – старший викладач, викладач англійської мови, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: vitalinaderun@gmail.com

Derun Vitalina Haroldivna - Senior Lecturer, English Lecturer, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: vitalinaderun@gmail.com